
ST. ISTVAN TARSULATI

MAGYAR
SZAVALÓ-KÖNYV.

VÁLOGATOTT KÖLTEMÉNYEK

Az elemi fiú- és leányiskolák V. osztályú növendékei számára, valamint magánhasználatra.

ÖSSZEÁLLITOTTA
GYŐRFFY JÁNOS.

Negyedik füzet.

BUDAPEST
A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA,
1903.

STEPHANEUM NYOMÁSA BUDAPESTEN.

I. RÉSZ.

Vallásos és hazafias költemények.

Miatyánk.

Urunk, Atyánk az ég lakója,
A csillagoknak alkotója,
Ki föntartod mindenütt a rendet:
Dicsőség a Te nagy nevednek!

Az igazak, jók, akik élnek,
Mindenha csak benned remélnek.
Te vagy az ő buzgó imájok:
Ő jöjjön el a Te országod!

Erős vagy, jó vagy, bölcs, igaz vagy;
Belátásod mindent igazgat;
Adsz örömet, csapást, kegyelmet:
A Te akaratod legyen meg!

Panasz soh'sem jön ajakunkra;
Csak Te ne hagyj soha magunkra.
S ki élni engedsz, add meg nekünk
Ma és mindennap kenyerünk!

S ha bűntől, hisz' gyöngék vagyunk mi!
Nem birunk néha szabadulni;
Bár a fenyítés téged illet:
Bocsásd meg a mi vétkeinket!

S mivel gyöngék vagyunk a jóra:
Legyen hát vétkeink adója,
Hogy a midőn felebarátunk
Bánt, neki szivből megbocsátunk!

Sok fájdalomnak, száz veszélynek
Vakon megy itt a test s a lélek;
De mi fogjuk kerülni mindet,
Csak Te ne kisérts soha minket!

Mi Atyánk! büntess, hogy ha kell, de
Taníts imára, türelemre,
S ki örök égi dicsben állsz fenn:
Ó ments meg a gonosztól, Amen!

Reviczky Gyula.

Fohász.

Édes jó Istenem,
Mindnyájunknak Atyja!
Te vagy az én lelkem
Minden gondolatja.

Mikor a fejemet
Álomra lehajtom,
Nyugvó párnámon is
Nevedet sóhajtom.

Mikor az ég boltján
Kél a piros hajnal,
Feléd rebeg ajkam
Hál'adó sóhajjal.

Téged hívlak, Atyám,
Mindíg segítségül,;
Nálad nélkül minden
Csak homokra épül.

Gyenge a mi munkánk
Nyomtalanul elvész...
Ha te meg nem áldod
Elsöpri a szélvész.

Mindenütt erődnek
Őrködő hatalma.
A napot, a holdat
A te kezed tartja.

Gondviselője vagy
Az egész világnak...
Mennyei jó Atyám,
A porban imádlak!

PÓSA LAJOS.

Reggeli ének.

A nap mosolyg,
Az ég ragyog
Bájos bíborszinében;

A szív ujúl,
Örömre gyúl,
  Szent hálaérzetében.

Minden mozog,
Sürög, forog,
  Jár, kel saját körében;
Csak én legyek,
Ki szendereg,
  A léhaság ölében?

Az Isten ad,
Időt; virad
  E napnak új koránya,
Hogy ifjú, vén,
Gazdag, szegény
  Azt lelki jókra szánja.

Ő nyújt erőt;
A jót s dicsőt
  Kivíni buzgalommal;
S erényemet,
E gyöngyömet,
  Megóni szorgalommal.

Ó Istenem!
Te légy nekem
  Csak mára hű vezérem;
Malasztodat,
S jóvoltodat
  Majd holnap újra kérem.

Szepesi Imre.

Isten irgalmát, kegyelmét...

Isten irgalmát, kegyelmét
Szent imával keresik.
Aki az ő nyelvén szólhat,
Az kétségbe nem esik.

Imádkozzunk hát imáért
S a nagy Isten küld nekünk.
Térdre rogyva erősödünk,
Könyek közt nevethetünk.

Minden ember: beteg gyermek,
Tudománya: kérkedés,
Mosolygása: őszi sugár,
Örök sorsa: szenvedés.

Nem pótolhat semmi, semmi
Tiszta, igaz, szent hitet;
Mint hajóba szálljunk sírba
S révbe visz a szeretet.

Hol kötünk ki? Isten tudja,
Enyhadólag vár-e part?...
De elég, ha tiszta lelkünk
Ég felé vágy, égbe tart.

Amit Ő rendel minékünk,
Az nekünk csak jó lehet,
Sötétségbe nem taszítja
Ő az ember-gyermeket.

Bizzunk benne és szeressük
Forrón, tisztán, igazán.
Legyen úgy, mint ő akarja
Itt most és ott azután.

Gr. Zichy Géza.

Az őrangyalhoz.

Ki óva lengsz fényszárnyaiddal
A kisdedek felett,
Hogy baj ne érje vészhadával
A gyönge életet.
S erőt lehelsz az őranyába
A hosszú éjeken,
Midőn szülötte bölcsejéhez
Virrasztni megjelen.
Ki fölviszed Isten szivéhez
A lágoló imát
Melyben lekéri kisdedére
Az ég kegyharmatát...
Te légy esdő szivünknek őre,
Ha jóban gyönge még,
S a szenvedélyek szent nyugalmát
Zavarni kezdenék.
Te légy vezére életünknek
Hol annyi a teher,
S a pályacél felé haladni
Szivünk csak félve mer.
Te légy, ki küzdenünk segíted
A bús halálcsatát,
S lelkünk teremtő Istenének
Szeplőtlen nyugtot ád.

Sujánszky Antal.

Magasztaló ének.

Ki mondaná el, Isten,
A te szépségedet!
Égen, földön hiába
Keresek képeket.
A harmatcsepp? a hajnal?
A csörgő gyöngypatak?
Ó a legfényesebb nap
Szépséged árnya csak.
Leborulok előtted, Istenem!
Szépségedet ki nem beszélhetem.

Ki mondaná el, Isten,
A te hatalmadat!
Egy szód ronthat s teremthet
Ezer virágokat;
Megfékezed a dörgő
Felhők villámait,
A bőszült tengereknek
Háborgó habjait.
Leborulok előtted, Istenem!
Hatalmadat ki nem beszélhetem.

Ki mondaná el, Isten,
A te jóságodat!
Mi vétkezünk s Te nyújtod
Békítő jobbodat;
Megitatod esőddel
A szomjas földeket,
Értünk hímzed virággal
A szép természetet.

Leborulok előtted, Istenem!
Jóságodat ki nem beszélhetem.

Ki mondaná el, Istenem,
Nagy boldogságodat!
Nem fogja föl a szív ezt,
Nem semmi gondolat;
Egy tenger, véghetetlen,
Mézédességű ez,
Minden csepp oceán a
Világ örömihez.
Leborulok előtted, Istenem!
Boldogságod ki nem beszélhetem.

Oly gyöngék, szivem, ajkam
És lelkem szárnyai!
Ki tudna Néked, Isten,
Méltó dalt mondani!
A nap lángjába mártom
Erőtlen tollamat,
Mégsem tudok találni
Tehozzád hangokat.
Leborulok előtted, Istenem,
S nem szólok, szóljon könnyes szemem!

TALABÉR JÁNOS.

Isten imádása.

Ha üdv, szerencse elhagyott,
S a csalfa álbarát,
Ki üdveid közt bókola
Nem nyújtja gyámkarát.

S kamrád sötét ölén csak a
Bú s fájdalom veled:
Ó mondd, az éltető vigaszt,
Ó mondd, miben leled?

Ne félj, ne félj! ha van hited!
Ne rettegd a jövőt,
Ha van keblednek Istene,
Ha el nem hagytad őt.

Imádkozván, malasztos ír
Fog szűdre omlani,
Mert boldogító érezet
Az Istent áldani.

SZELESTEY LÁSZLÓ.

Könyörgés Máriához.

Te, kit malasztja tengerével
Az Úr szelleme elfödött,
Ki pártfogónk vagy szent Fiadnál,
Ha vész lebeg fejünk fölött.
Tekints le üldözött hazánkra,
Mely pártütők tanyája lett,
S ne hagyd tovább dühöngni köztünk
A testvérgyilkoló kezet.

Elég a vér, mely tág határin
Török kezektől ontatott,
Midőn az Isten bűneinkért
Nyakunkban jármot aggatott.

Te akkor is híven segítél
A téged tisztelő hazán,
Amelyet oltalmadra bízott
Szent István, élte alkonyán.

Ó, kérj hatalmat fegyverünknek,
Fiadtól áldást kérj mi ránk;
S az ármány cinkosit legyőzve
Nyugodt és boldog lesz hazánk.
Mi tudjuk, hogy malasztja nélkül
Az ember gyönge táredény,
Ha bízni mer csekély-magában,
Siker gyümölcse nincs művén.

Kérj elleninknek is malasztot
Belátni a bűnszándokot,
Mely dúlva, annyi vérpatakra
S emberhalálra nyújt okot,
S mert Jézus a kínos keresztfán
Adott anyánkul tégedet,
Hadd összeforrni egy családdá
E honban minden nemzetet.

SUJÁNSZKY ANTAL.

Magyarország királynéjához.

Asszonyunk, Szűz Anyánk!
Üdvözlünk tégedet,
És kérünk: hallgasd meg
Pártfogolt népedet;

Te benned tiszteljük
Védszentünket,
Te őrzesz és segítsz
Föl bennünket;
Őseinktől halljuk
S hálásan megvalljuk,
Hogy neked köszönjük
Létünket.

Neked István király
Fejedelmi ékit
Átadva, átadta
Egyszersmind népeit;
Te voltál azóta
Fejedelmünk,
Magyarok asszonya!
Segedelmünk,
Királynénk! el ne hagyj,
Sőt kérünk, hogy maradj
Búban és örömben
Mindig velünk.

Annyi csapás után
Annyi veszély között,
Melyekkel szép hazánk
Halálra küzködött,
Te voltál csillagunk
És mentségünk,
Tebenned nyugodott
Reménységünk;

Te vagy a jelenben,
Te légy jövendőben
Hazánknak védfala,
Erősségünk.

És míg a nemzet él
Hálásan emleget,
Szivéből tiszteli
És áldja nevedet.
Neked lesz szentelve
Minden óra,
Ha kel a nap s leszáll
Nyugovóra;
Dalt zengve dicsérünk,
S alázattal kérünk,
Hozz áldást Istentől
A közjóra!

PADOS JÁNOS.

Boldogasszony Anyánk!

Bús szivem elfogul, könny fakad szemembe',
Midőn Magyarország sorsa jut eszembe.
Nem tudok gondolni szép hazám multjára,
Hogy meg ne induljon könnyeimnek árja,
S ekkor, mint az elmult idők szellemének
Bús hangja, megzendül szivemben az ének,
Melylyel jobb eleink, midőn bajba estek,
Az Isten anyjához sírva esedeztek...

Sírva szól az ének : «Boldogasszony Anyánk,
Nagy inségben lévén, így szólít meg hazánk :
Magyarországról, romlott hazánkról,
Ne feledkezzél el szegény magyarokról !»

Elmentek csatákra, víttak, elvérzettek ;
Uj hősök szállottak a síkra helyettek.
S míg ők a hazáért vérüket ontották,
A családok otthon buzgón imádkozták,
Sírva imádkozták : «Boldogasszony Anyánk !
Nagy inségben lévén, így szólít meg hazánk :
Magyarországról, romlott hazánkról,
Ne feledkezzél el szegény magyarokról !»

Midőn a bosszús ég legnagyobb csapása,
A pártviszály, rontott e szegény hazára :
A jobb érzésűek, kikben sírt a lélek,
Látván, mint üldözik egymást a testvérek,
Fájdalmasan zengék : «Boldogasszony Anyánk !
Nagy inségben lévén, így szólít meg hazánk :
Magyarországról, romlott hazánkról,
Ne feledkezzél el szegény magyarokról !»

Midőn a jó erkölcs s régi szent szokások
Bomlásnak indulván, eljött a nagy átok,
Az elkorcsulás és hitetlenség átka,
Mely a sírt még minden nemzetnek megásta ...

Kikben az önzéstől ment honszeretetnek
Szent tüze még lángolt, a nemesebb lelkek
Szívrendítve zengék : «Boldogasszony Anyánk !
Nagy inségben lévén, így szólít meg hazánk :
Magyarországról, romlott hazánkról,
Ne feledkezzél el szegény magyarokról !»

És midőn megkondult, miként a halálra
Vált embernek, a végveszély nagy órája ;
Midőn napja leszállt, eltűnt a régi fény,
Midőn nem volt segély, nem volt többé remény,
Följajdult az ének : «Boldogasszony Anyánk !
Nagy inségben lévén, így szólít meg hazánk :
Magyarországról, romlott hazánkról,
Ne feledkezzél el szegény magyarokról !»

Nem tudok gondolni szép hazám sorsára,
Hogy meg ne induljon könnyeimnek árja !
S ekkor, mint az elmult idők szellemének
Bús hangja, megzendül szivemben az ének . . .
Keseregve zengem : «Boldogasszony Anyánk !
Nagy inségben lévén, így szólít meg hazánk :
Magyarországról, romlott hazánkról,
Ne feledkezzél el szegény magyarokról !»

Tárkányi Béla.

Mária nevenapján.

Ha jő az est
S sötétre fest
A földön bércet, völgyeket,
A fa árnya
Bús homályba
Csak úgy inog, csak úgy remeg,
Szelid fohász kél ajkamon
S álmomban is ezt suttogom,
E drága szót: Ó Mária!

Ha az álom
Bűvös szárnyon
Fájó lelkem elringatja,
S szép szeliden
Hűs ölében
Szemem, képem megcsókolja,
Édes fohász kél ajkamon,
S álmomban is ezt suttogom,
E drága szót: Ó Mária!

Ha jő a nap
S a sugarak
Elterülnek a nagy égen,
Bibor-piros,
Rózsa-piros
Hajnal dicső születésen,
Ajkam csak e szót rebegi
S oly édes, oly jó ez neki,
E drága szót: Ó Mária!

S mint a harmat
A virágnak,
Oly boldogító édes az
A szerelem,
A szerelem
Szememben is könyet fakaszt...
Hisz' égben és a földön lenn,
Nincsen drágább kincsem nekem
Ez édes névnél: Mária!

GYÜRKY ÖDÖN.

Fohász.

Hő szív, árva lant csekély sajátom,
A szerencse ezzel álda meg;
Van hazám, van érzeményvilágom,
De fölötte gyász, ború lebeg,
S égi fény kevés mosolyg le rája,
Hogy derülne zordon éjszakája.

Hő szivemben él a nagy kívánat:
Boldogulva látni e hazát;
Tudni, hogy miatta néma bánat
Nem zavarja senki nyugatát;
Tudni, hogy fölébredt szenderéből
És kigyógyult százados sebéből.

Árva lantom árva hangzatában
Érzelem s dicsőbb kor álma zeng,
S honfitűzzel ihletett dalában
Végfohászul ajkam így eseng:

Szállj, ó elmefény örök sugára,
Boldogítva a magyar hazára.

KUTHEN.

Szent István napjára.

Magyarok első szent királya
Hitetlenből hivőt csinálva,
A honszerzés másik felét,
Mely még dicsőbb, te végezéd.

Körülhordatva a keresztet
A kóbor lábat, kósza kedvet
Egy helyhez, egy honhoz kötéd,
Örök dicsőség a tiéd!

Im, ezer éve fönn ragyog már
A szent kereszt és áll az oltár,
Honnan tömjénfüst és ima
Hozzád repül, Isten fia.

Üdvünk sehol se volt, csak épen
A megváltó kereszt jelében.
Te tudtad ezt, ó bölcs, dicső!
S nem ölt meg ellenség, idő.

Élünk, vagyunk már ezer éve
Sok harcba, sok viharba' vészbe'.
S mig a kereszt marad jelünk,
Dicső király, el nem veszünk!

REVICZKY GYULA.

Az apostol.

Fényes királyi várból
Egy férfi lép elő,
Vállát palást takarja,
Bokáig gördülő;
Magas halántékáról
Hosszú fürt göndörül,
Arcába a méltóság
S kegyesség képe ül.

Lassan, de hatalommal
A férfiú halad;
Igy mén a tiszta égen
Tovább, tovább a nap.
Ki ő? Ki vajjon a hős?
Viselne koronát:
Dicső tekintetéről
Királynak tartanád.

A férfi városokról
El, városokba lép,
Minden nyomon sereggel
Tódul felé a nép.
Egy üstökös csillag szállt
Az égről földre le;
A csillag ő, a népség
A csillag üstöke,

S amerre megy, malaszttal
Telvék lépései,

Istent s vallást hirdetnek
Ihlett beszédei;
Gyűléseket s imákat
Ország- s honszerte tart,
Jézus szelid hitére
Téritvén a magyart.

S amerre int kezével,
Egyházak gazdagon
S kolostorok épülnek
Regényes ormokon,
Melyekben, örömére,
Megtérített hivek
Az Úr dicsőségére
Zsolozsmát zengenek.

Igy járja bé az ország
Téres határait,
A dúsak palotáit,
Szegények gunyhait,
S ahol csak megjelenhet,
Mint jótevő ragyog,
Áldásival töltöznek *
Szegények, gazdagok.

Övében kettős erszényt
Hord; a kisebb övé,
A másik és nagyobb a
Sinylő szegényeké;

* Eltelnek vele.

Megtölti ezt naponkint
S lelkében megörül,
Midőn a nap végével
Fenekéig ürül.

«Megírva áll — imígy szól,
Osztván ajándokát —
Ki a szegényt ruházza,
Az nékem ád ruhát;
Ki tápot ad az éhnek,
Az nékem adja azt.»
S a hálaadók szeméből
Örömkönyüt fakaszt.

S midőn a csöndes éjjel
Fölvonja sátorát, —
Elhagyja észrevétlen
Nem egyszer csarnokát,
S mert tetteit a kandi
Szem most meg nem lesi,
A szenvedőt lakában
Titkon fölkeresi.

S fölöslegét fölosztja
Egyformán, emberin,
Igazságos bíróként
Az inség emberin;
Az éhezőnek étket,
Ruhátlannak ruhát,
A kórban szenvedőnek
Gyógyírt kezével ád.

Ki ő? a szeretetnek
S kegyesség angyala?
Vagy földre szállott újra
Az Úr apostola?
Egy ezredév után jött
Krisztusban a dicső:
István, a magyaroknak
Első királya ő!

GARAY JÁNOS.

A szent királyok szobrai.

Nagyváradon, a templom előtt,
Ércbe öntve, három szobor áll;
Magyarország szent királyi ők:
István, Imre és László király.

Váradot a török löveti,
Hetek óta víja a falat
Mindhiába! be nem veheti:
Szent királyok ellenállanak.

Újra kezdi a vár ostromát,
Nem érti a dolgot semmiképp,
Benn a várnép bízik, küzd tovább,
Áll a szent királyok szobra még.

Van dolga az ostromágyunak,
Röpködnek a golyók gonoszul;
Nagyváradnak mit sem ártanak,
És a török már-már elvonul.

Kikiált a várnép: «No török!
Hiszed-e, hogy Allah megsegít?
Magadat a várért mit töröd?
Szent királyaink azt nem engedik.

Jobb, ha elmégy Isten hírivel.
Szobrainkba golyó nem talál
S míg a szobrok állnak, szent a hely,
Nagyvárad mindaddig épen áll».

Megfordult a török: «Micsoda!
Szent királyok védik bent a várt?»
Magas sáncot hevenyész oda,
Tetejéről a piacra lát.

Szent királyok fénylő szobrait
Ott meglátja a templom előtt;
Arcaikon túlvilági hit...
Nosza! lövet ismét, mint előbb.

Löveti a dicső szobrokat!
De a talp rendületlenül áll,
A sok golyó záporként szakad,
Mindhiába! egyik sem talál.

A szobrok ott állnak... csodafény
Alakjukat körülöleli;
Tiszteletet kelt a tünemény,
A golyó is messze kerüli.

Elbámul a csodán a pogány;
Szent királyok ellen mit tehet?
Ott hagyja a várost jó korán;
Örül, hogy bántatlan elmehet.

DALMADY GYŐZŐ.

Magyar Szent Erzsébet.

Ki ott a nő, oly bájos, oly szelid,
Ki szőrruhában a kórházba megy?
Gyógyszert, italt, ételt oly szivesen
Nyújt ő, habár ragályos sok beteg.
S a szívhasító fájdalom között
Vigasztalás szeráfjaként beszél;
Könyét nem tudja senki rejteni,
S iránta minden szív hálára kél.

Erzsébet ő, magyar királyi vér,
Hessen- s Thüringnek hercegasszonya,
Trónját feledve, mindig egyre tör,
Ha jő a regg, dél és nap alkonya:
Mikép enyhítse a fájdalmakat
S őszinte keble szent érzelmivel
És tettek által a kétségeket
Az Úr kegyéből mint oszlassa el.

Keletre vitt hű férje hős hadat,
Megvíni a szent földért s elhala.
A nő megvetve minden földi kéjt,
Mert már letünt reménye, csillaga:

Istenben lelt megnyugvást s elvonult,
A szerzet szent ruháját vette fel:
Margburgban egy kórházat alkotott;
S fájdalmat ott enyhíte nőivel.

S midőn a boldogok honába ment,
Cellájában feküdt a szent tetem;
Körötte égi fény volt látható,
Miként a csillám drágaköveken.
És sejtve mondá ekkor minden ajk:
«E szent áldás lesz a föld népein!»
És az lőn a nőkben, kik Jézusért
Enyhítnek a szegények sérvein.

Valódi nagyság elvonult,
Szerény kebel sajátja,
Istenben bízva, útjait
Mindenkor föltalálja.

PYRKER U. TÁRKÁNYI.

Diadalének.

Csak zúgjon a szélvész,
Tomboljon az orkán,
Sikoltva, kacagva
A hullámok fodrán,
Inogjon a föld meg,
Porba hulljon össze!
Mienk a diadal!
Mi élünk örökre!

Keljen föl a gyilkos,
Villogjon a kardja,
Döfje át a szivünk
Útszéli haramja.
Fölkelünk a sírból.
Áttörjük a földet,
Mi élünk örökre,
Senki meg nem ölhet.

Fűzzenek rabságra,
Letépjük a láncot;
Zárjanak sötétbe,
Teremtünk világot.
Égjünk el a máglyán,
Ontsák ki a vérünk,
Mienk a diadal!
Mi örökre élünk!

Isten szeme áll őrt,
Az virraszt fölöttünk,
Lobogó zászlónkat
Lengeti előttünk,
A remény galambja
Átkisér a vészen,
Mienk a diadal!
Egyedül, egészen!

A szentlélek karja
Nagy, hatalmas égi,
Lépteink a pusztán
Keresztül vezérli.

Meghalni nem enged
Isteni igéret,
Mienk a diadal
És az örök élet!

Fegyverünk a szent hit,
Imádság az ajkon,
Ellenség ereje
Megtörik e pajzson!
Kezünkben kereszttel,
A szent olvasóval,
Megküzdünk a zúgó
Égiháborúval!

A győzők, a büszkék
Hozzánk fognak térni,
Könyes szemeinkkel
Irgalomért kérni...
Keljen föl a pokol,
Mi nekünk mi árthat?
Mienk a diadal!
Mienk a — — — — bocsánat.

GYÜRKY ÖDÖN.

A harang.

Van az emberi kebelben,
Ott van, ott benn valami,
Mely, mint a harang megkondul...
Hangját tisztán hallani.

E hang az, mely a nemesnek
Széppé teszi napjait;
E hang az, mely elriasztja
A gonosznak álmait.

Midőn jót teszek s szivemben
Nincs a rosszra akarat,
Fogházából szárnyaira
Eresztem a madarat:

Megkondul benn, mint harang, a
Mely templomba hivogat,
'S mintha imádkozni mennék
Hangja boldogságot ad.

S midőn a jónak, nemesnek
Útjáról eltévedék:
Lelkemben vad szenvedélyek
Élet-oltó lángja ég.

Megkondul benn, mint harang, a
Melyet félre vértenek...
Elveszítvén nyugodalmát
Az én lelkem fél, remeg.

Kondulj, kondulj szent harang, te
Tiszta lélekismeret!
Az én lelkem csak a jónak
Ösvényén lel örömet.

Hallasd mindörökre velem
Amaz édes hangokat,
Mely a szívnek és kebelnek
Csendes boldogságot ad.

MENTOVICH FERENC.

Hymnus.

Isten áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyujts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Balsors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbünhődte már e nép
A multat s jövendőt!

Őseinket fölhozád
Kárpát szent bércére,
Általad nyert szép hazát
Bendeguznak vére;
S merre zúgnak habjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Fölvirágozának.

Értünk Kunság mezein
Ért kalászt lengettél,
Tokaj szőlővesszein
Nektárt csepegtettél.

Zászlónk gyakran plántálád
Vad török sáncára,
S nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Hajh, de bűneink miatt
Gyúlt harag kebledben ;
S elsújtád villámidat
Dörgő fellegedben ;
Most rabló mongol nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Hányszor zengett ajkain
Ozmán vad népének
Vert hadunk csonhalmain
Győzedelmi ének !
Hányszor támadt tenfiad,
Szép hazám, kebledre,
S lettél magzatod miatt,
Magzatod hamvvedre !

Bújt az üldözött, s felé
Kard nyúl barlangjába,
Szerte nézett s nem lelé
Honját a hazában.
Bércre hág és völgybe száll,
Bú s kétség mellette ;
Vérözön lábainál
S lágtenger fölötte.

Vár állott: most kőhalom;
Kedv s öröm röpködtek.
Halálhörgés, siralom
Zajlik már helyettek:
S ah, szabadság nem virúl
A holtnak véréből,
Kínzó rabság könnye hull
Árvák hő szeméből.

Szánd meg Isten a magyart,
Kit vészek hányának,
Nyújts feléje védő kart
Tengerén kínjának.
Balsors, akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbünhődte már e nép
A multat s jövendőt!

KÖLCSEY FERENC.

Hazám.

Van nekem egy drága boldogságom, kincsem;
Drága kincs, amelynek párja sehol nincsen
Széles nagy világon!
Dobogó szivemben szent érzelem ébred,
Örömem, reményem összeforrva véled,
A neved is áldom!

Te vagy az én kincsem, hazám, szép szerelmem!
Dicsőséged fénye elárasztja lelkem,
Ha sorsodat nézem;

Pálmakoszorúid, győzedelmid ára
Szebb jövőt igérnek, diadalra várva
A viharban, vészben.

Koszorús Kárpátok égig érő orma
Két ezredév fényes emlékeit hordja
S hirdeti a népnek,
Melynek vitézsége félvilágra szárnyalt,
Porig megalázva a törököt s más fajt,
Kik a nyakán éltek!

Rendületlen álltál, hogyha vad haraggal
Fölötted a harcok bősz villáma nyargalt
S ezer vészbe sodrott;
Lobogó zászlódon volt a szent Szűz képe,
Anyai szerelme a magyart megvédte,
S földre soh'sem omlott.

Vagy ha el is estél, föltámadtál újra,
Nyomodat a szélvész soha be nem fujja,
Nagy emlékek védik;
Fiaid szivében honszerelem lángja,
Illatozó tömjén kerül az oltárra
S fölgomolyg az égig!

Tárogató harsant, de hangja elbágyadt,
Nyomába műveltség vet magának ágyat
S derűt hint e honra;
Béke olajága terem a berekben,
S a magyar hazája így virúl legszebben,
Gloriába vonva.

Virulj is örökké, míg századok élnek,
Míg ki nem hal lángja, mosolya az égnek,
Örüljön e nemzet!
Lássa még sokáig ősz Noé galambját,
Nagy nevét a népek ajkról-ajkra adják,
Mit oly drágán szerzett!

LÉVAY MIHÁLY.

Magyarok Istene.

Nevezzen bármely nemzet Istenének,
Mi tartunk hozzád mégis főjogot,
Mi, kiknél a gyermek is beszélni
Szentséges szent nevedben így szokott:
Áldjon meg a magyarok Istene!

Mi nem mutathatunk családi fánkra,
Amelyről ezt az ágat leszedéd,
Homály borítja népünk származását,
Miként az útra tett kis gyermekét,
Ó magyarok élő Istene!

S ha kérdenék: van-e e földön egy nép,
Mely velünk testvér, egy faj, egy rokon?
Büszkén mutatnánk a magasra hozzád:
Itt nincs! de ott: túl a csillagokon
Él törzsünk — magyarok Istene!

S ha önfiára méri büntetését
A legforróbb szülői szeretet:

Kit ostoroztál úgy és annyiszor meg,
Mint éppen e szegény, jó nemzetet,
Ó magyarok áldott Istene!

Miénk vagy, a miénk! beszéli a mult,
S az ostor, mely fölöttünk pattogott!...
Azért tartunk mi minden nemzetek közt
Tehozzád legkiváltkép szent jogot:
Ó magyaroknak édes Istene!

PÁJER ANTAL.

Szentelt hantok.

Szent a föld itt,
Szent minden kis porszeme!
Harmat helyett
Vérrel, könnyel van tele.
Vérből, könyből
Köd borong a hantokon;
Szentség lesz itt:
Minden honfi fájdalom.

Véres oltár
Minden sírhant, mely alatt
Örök álmot
Nyugszik már az áldozat;
Ámde fénylő
Nap virad a köny felett;
Szent szabadság
Ez megáldó szellemed!

Ide hozd ó
Hű magyar nép szivedet;
Itt tanuld meg:
Mi a hazaszeretet!
És ha köny lesz
Szemedben, mely fölragyog:
Áldást adnak
Rád az elvérzett nagyok.

Jöjj magyar nép,
Szabadságod földje ez!
Itt a pázsit
Végtelen jövőt fedez;
Minden vércsepp
Szebb jövendőd magja már,
Mint kikelt a
Dicső szabadságsugár.

Komócsy J.

Hunyadi László hamva.

I.

Lehajtja bánatos fejét,
S nem bír nyugodni hős Szilágy;
Mit úgy óhajt, nyugalmasabb
Leende a halotti ágy.
Szilágyi álma oly sötét,
Átfutja minden vérerét.

Hunyadnak vértanú fia
Biborruhában, véresen, —
Úgy, mint midőn irigyei
Kivégezék őt, — megjelen,
S szép arca bús vonásaiban
Bosszuállás kérelme van.

Hogyan bosszulja meg Szilágy
A drága, kedves vérrokont?
Elvégzi... fölkel hirtelen,
És befutá az árva hont.
Szilágy bosszúja nagy s nemes,
Hozzá s Hunyadhoz érdemes.

II.

Rákosra gyüjtve híveit,
Fölszóla: «Mátyás a király!»
S utána negyvenezer szól,
Éltetve: «Mátyás a király!»
Éltetve őt sík, völgy, orom,
S éltette őt a drága hon.

Szilágy pihenni dől le most,
De álma szintoly iszonyú;
Rémitve újra megjelen
Hunyad fia, a vértanú;
S beszéli bús tekintete,
Hogy nyugtot még sem lelhete.

Szilágy ijedve elrohan,
S a martyr sírboltjába megy,
Miért kisérti árnya őt? —
Hogy a koporsó mondja meg.
Meglátja a szent hamvakat,
S szemében gyászos köny fakad.

III.

Mátyást éltette minden ajk
És minden hű magyar kebel,
Áldást lengetve szárnyain,
A hír örömmel terjed el;
De egy maroknyi gyászsereg
Halottat vive, kesereg.

Erdély felé tart a csoport,
Előtte bús Szilágy megyen,
S Hunyad jobbjára tételték
A nyugtalan martyrtetem;
Budán aludni nem tudott,
Hős atyjához kívánkozott.

Azóta a fiú s Szilágy
Mátyással együtt nyugszanak,
S Hunyaddal Istenünk előtt
Buzgó zsolozsmát mondanak,
Kapisztrán így kezdvén a kart:
«Nagy Isten! áldd meg a magyart!»

TÁRKÁNYI BÉLA.

Hazámhoz.

Hírt sem hallok már felőled,
Erdős, völgyes szép hazám!
Most, hogy távol vagyok tőled,
Most szeretlek igazán.
Azt a völgyet, azt a bércet
Sohasem feledhetem,
S kél szivemben fájó érzet:
Hogy zokogjak kebleden!

Semmi, semmi ki nem pótol,
El nem mossa képedet;
Kérdem a sebes folyótól:
Mért hagyott el tégedet?
Kérdem a szálló madártól:
Tán kiszáradt a berek,
Hogy tőled ő is elpártol,
Mint a hűtlen emberek.

Gondolom: a nehéz felhő
Arcod özvegyfátyola;
Gondolom: a síró szellő
Egy ismerős furulya;
Gondolom: a virágillat
Esdő sóhajod talán;
S pásztortűz az a kis csillag
Kék havasod oldalán.

Téged látlak minden képben,
Mely felém száll messzirül,

A sík rónán minden lépten
Bércid árnya leng körül.
Búcsúzó anya — fiának
Szent ereklyeképet ad,
S az — habár az évek szállnak —
Mindig kebelén marad!

Szász K.

Ki volt nagyobb?

Nem tudom én, a sok közül,
Ki volt dicsőbb, ki volt a jobb?
Mindenik egy fényes csillag,
Mely századokon át ragyog.

Az volt-e jobb, ki az égnek
Is megnyeré az új hazát?
Dicsőnek, szentnek nevelé
Első királyunkat, fiát?

Vagy az, ki bár megtört szívvel,
De hittel ment Lengyelföldre,
Hogy Jagelló vad népének
Az örök vallást megvigye?

Vagy ki fátyolt vett hálából,
Margit-sziget szent virága,
Hogy a dúló tatárhadtól
Szabad lett szegény hazája?

Az-e, aki oly jó vala,
Hogy csoda történt kedveért?
Kötényében átváltozott
Nyiló rózsává a kenyér.

Vagy az a szép királyleány,
Utolsó Árpád nővére,
Ki fátyolt vett, hogy pártviszály
Honát miatta ne érje?

Vagy az, a mi Kornéliánk,
Igazságos Mátyás anyja?
Vagy a tudománypártoló:
Erdély dicső, nagy asszonya?

Vagy tán az a hű, nemes nő,
Mindenik közt a legdicsőbb,
Aki Munkács várát védő?
Avagy tán a hős egri nők?

Vagy az, aki gálya-haddal
Galambócot ostromolta?
Vagy kì Nándorfehérvárat
A görögtől elfoglalta?

Sokan voltak; de ki tudná:
Melyik dicsőbb, melyik nagyobb?
Én csak áldom a jó Istent,
Hogy én is magyar nő vagyok.

B. Büttner Lina.

Isten hozzád.

Bércről visszanéz a vándor,
Vígan int kies hazája,
Ott mosolyg a róna táj:
De a messze távozónak
Szive vérzik, szive fáj:
Zeng felé a búcsúszó:
«Isten hozzád bujdosó!»

Bérc alatt áll völgynek árnyán,
Csak felhőket lát honából,
Elmerült a róna táj:
Ámde búja nem maradt el,
Szive gyászol, szive fáj:
Zeng felé a távol szó:
«Isten hozzád bújdosó.

Bérc és völgy is elmaradtak,
Felhőt sem lát már honából;
Ábrándkép a róna táj:
Búja, mint az ég kiséri,
Szive vérzik, szive fáj;
Mély keservvel zeng szava:
«Isten hozzád szép haza!»

Mulnak évek, fürte ősz már,
Elfeledte rég hazája;
Ám a kedves róna táj
Sírig képben él előtte:

Szive gyászol, szive fáj,
S a halónak végszava;
«Isten hozád szép haza!»

BAJZA JÓZSEF.

A magyar nemzet.

Járjatok be minden földet,
Melyet Isten megteremtett,
S nem akadtok bizonyára
A magyar nemzet párjára.
Vajjon mit kell véle tenni:
Szánni kell-e vagy megvetni?
Ha a föld Isten kalapja:
Hazánk a bokréta rajta!
Oly szép ország, oly virító,
Szemet-lelket andalító.
És oly gazdag!... Aranysárgán
Ringatódzik rónaságán
A kalászok óceánja;
S hegyeiben mennyi bánya!
És ezekben annyi kincs van,
Mennyit nem látsz álmaidban.
S ilyen áldások dacára
Ez a nemzet mégis árva,
Mégis rongyos, mégis éhes,
Közel áll az elveszéshez.
S szellemének országában
Hány rejtett gyöngy és gyémánt van
S mindezek maradnak ott lenn,
Vagy, ha épen a véletlen
Föl találja hozni őket;

Porba, sárba érnek véget;
Vagy az inség zivatarja
Őket messze elsodorja,
Messze tőlünk a világba,
Idegen nép kincstárába.
És ha ott ragyogni látjuk:
Szánk-szemünket rájok tátjuk,
S áldicsőséggel lakunk jól,
Hogy ez innen van honunkból...
Ez hát nemes büszkeségünk,
Melyről annyiszor mesélünk?
Azzal dicsekedünk váltig,
A mi szégyenünkre válik!
Csak a magyar büszkeséget,
Csak azt ne emlegessétek!
Ezer éve, hogy e nemzet
Itt magának hazát szerzett,
És ha jöne most halála;
A jövendő mit találna,
Mi neki arról beszélne,
Hogy itt hajdan magyar éle?
S a világtörténet könyve?...
Ott sem lennénk följegyezve!
Vagy ha lennénk... jaj minékünk,
Ezt olvasnák csak felőlünk:
«Élt egy nép a Tisza táján,
Századokig lomhán, gyáván».
Ó hazám, mikor fogsz ismét
Tenni egy sugárt, egy kis fényt
Megrozsdásodott nevedre?
Mikor ébredsz önérzetre?

PETŐFI S.

A haza.

Tudjátok-e, mi a haza?
Az a hajlék, hol születtünk,
Hol a dajka altatóan
Dudolgatott dalt fölöttünk,
Hol az ákác lombja borul
Ablak alatt az ereszre,
S eresz alján csicsereg a
Villásfarkú vidor fecske.
— Bárhová visz szerencsétek,
Ezt a hazát szeressétek!

Tudjátok-e, mi a haza?
Az az udvar, hol tipegtünk
S gyönge kézzel a homokból
Aranyvárat építettünk.
Az a kis kert, hol virágot
Kötözgettünk bokrétába,
S bokrétásan szenderegtünk
Rózsabokor árnyékába.
— Bárhova visz szerencsétek,
Ezt a hazát szeressétek!

Tudjátok-e, mi a haza?
Az a templom, Isten háza,
Hol az ének szárnyain szállt
Lelkünk föl a mennyországba
Ahol együtt imádkoztunk,
Szüle, gyermek, testvér, rokon,

Hallgattuk a pap beszédét
S hit ragyogott az arcokon.
— Bárhova visz szerencsétek,
Ezt a hazát szeressétek!

Tudjátok-e, mi a haza?
Az a játszóhely a dombon,
Hol labdáztunk, kergetőztünk...
A haza az édes otthon,
Az a falu, az a város,
Ahol vesszőn lovagoltunk,
Az a határ, hol kalappal
Tarkaszárnyu lepkét fogtunk.
— Bárhova visz szerencsétek,
Ezt a hazát szeressétek!

Tudjátok-e, mi a haza?
Kéklő hegyek koszorúja,
Hol a pásztor furulyáját
Édes-búsan fujja, fujja,
Hol a tölgyek mohos alján
Kék ibolyák illatoznak
Gyöngyöket szór kristályvize
A suhogó patakoknak.
— Bárhova visz szerencsétek,
Ezt a hazát szeressétek!

Tudjátok-e, mi a haza?
Délibábos aranyróna,
Hol a szellő messze síkon
Sárga kalász ringatója.

Hol a népnek veritékét
Issza be a föld göröngye,
Kenyeret ád, áldást terem
Munkájának hulló gyöngye.
— Bárhova visz szerencsétek,
Ezt a hazát szeressétek!

Tudjátok-e mi a haza?
Erdő, mező, berek, liget,
A mormoló habok közül
Ránk mosolygó tündérsziget,
Kárpátoknak büszke bérce,
A Tisza és Duna tája,
Minden kicsi kis rögöcske,
Árpád vére hullott rája,
— Bárhova visz szerencsétek,
Ezt a hazát szeressétek!

Tudjátok-e mi a haza?
Mindnyájunknak szent bölcsője,
Őseinket pihentető,
Szép virágos temetője.
Mindnyájunknak édes anyja
Híven ölel kebelére...
Érte éljünk, ha kell haljunk!
Áldás minden porszemére!
— Bárhova visz szerencsétek,
A hazát hűn szeressétek!

Pósa Lajos.

II. RÉSZ.

Vegyes költemények.

Fiúk számára.

Szülőföldemen.

Itt születtem én ezen a tájon,
Az alföldi szép nagy rónaságon;
Ez a város születésem helye,
Mintha dajkám dalával vón' tele;
Most is hallom e dalt, elhangzott bár:
«Cserebogár, sárga cserebogár!»

Úgy mentem el innen, mint kis gyermek,
És mint meglett ember, úgy jöttem meg.
Hej, azóta húsz esztendő telt el
Megrakodva búval és örömmel...
Húsz esztendő!... az idő hogy eljár!
«Cserebogár, sárga cserebogár!»

Hol vagytok, ti régi játszótársak?
Közületek csak egyet is lássak!
Foglaljatok helyet itt mellettem,
Hadd felejtsem el, hogy férfi lettem.
Hogy vállamon huszönöt év van már...
«Cserebogár, sárga cserebogár!»

Mint nyugtalan madár az ágakon,
Helyről-helyre röpköd gondolatom,
Szedegeti a sok szép emléket,
Mint a méh a virágról a mézet;
Minden régi kedves helyet bejár...
«Cserebogár, sárga cserebogár!»

Gyermek vagyok, gyermek lettem újra,
Lovagolok fűzfasípot fújva,
Lovagolok szilaj nádparipán,
Vályuhoz mék, lovam inni kíván,
Megitattam; gyi lovam, gyi Betyár!...
«Cserebogár, sárga cserebogár!»

Megkondul az esteli harangszó,
Kifáradt már a lovas és a ló,
Haza megyek, ölébe vesz dajkám,
Az altató nóta hangzik ajkán,
Hallgatom s fél álomban vagyok már...
«Cserebogár, sárga cserebogár!...»

PETŐFI SÁNDOR.

Fiamnak.

Hála Isten! este van megin',
Mával is fogyott a földi kín,
Bent magános árva gyertya ég,
Kívül leskelődik a sötét.
Ily soká, fiacskám, mért vagy ébren?
Vetve ágyad puha melegen:
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem!

Látod, én szegény költő vagyok;
Örökül hát nem sokat hagyok;
Legfölebb mocsoktalan nevet:
A tömegnél hitvány érdemet.
Ártatlan szived tavaszkertében
A vallást ezért öntözgetem.
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem!

Mert szegénynek drága kincs a hit.
Tűrni és remélni megtanít.
S néki, míg a sír rá nem lehel,
Mindig tűrni és remélni kell!
Ó, ha bennem is — mint egykor — épen
Élne a hit, vigaszul nekem!...
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem!

Majd, ha játszótársaid közül
Munka hí el — úgy lehet, korán —
S idegennek szolgálsz eszközül,
Ki talán szeret... de mostohán!
Balzsamul a hit malasztja légyen
Az elrejtett néma könyeken.
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem!

Majd, ha látod, érzed a nyomort,
Melyet a becsület válla hord;
Megtiporva az erényt, az észt,
Míg a vétek irigységre készt,

S a butának sorsa földi éden:
Álljon a vallás a mérlegen!...
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem!

És ha felnővén, tapasztalod,
Hogy apáid földje nem honod,
S a bölcsőd s koporsód közti űr
Századoknak szolgált mesgyeül:
Lelj vigasztalást a szent igében:
«Bujdosunk a földi téreken».
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem!

Ó, remélj, remélj egy jobb hazát
S benne az erény diadalát;
Mert különben sorsod és a föld
Isten ellen zúgolódni költ.
Járj örömmel álmaid egében,
Útravalód e csókom legyen:
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Arany János.

Fóti dal.

(Töredék.)

A legelső magyar ember
A király.
Érte minden honfi karja
Készen áll.

Lelje népe boldogságán
Örömét,
S hír, szerencse koszorúzza
Szent fejét!

Minden ember legyen ember
És magyar,
Akit e föld hord s egével
Betakar.
Egymást értve, boldogítva
Ily egy nép
Bármi vésszel bizton, bátran
Szembe lép.

Érje áldás és szerencse
Mindenütt,
Ahol eddig véremésztő
Seb feküdt;
Arca, mely az ősi bútól
Halovány,
Földerüljön, mint a napfény
Vész után.

Hű egyesség tartsa össze
Fiait,
Hogy leküzdje éjszak rémes
Árnyait;
Künn hatalmas, benn virágzó
És szabad,
Bizton álljon sérthetetlen
Jog alatt.

S vér, veríték vagy halál az,
Mit kíván,
Áldozatként rakjuk azt le
Zsámolyán,
Hogy mondhassuk csend s viharban:
«Szent hazánk!
Megfizettünk mind, mivel csak
Tartozánk».

VÖRÖSMARTY M.

A szülői ház.

Ez a város, ez a ház, ez a kert
Egykor engem mind igen jól ismert!
Itt születtem, itt nevelt föl anyám,
Édes hangját mintha még hallanám,
Mintha látnám ott magában ülve,
Özvegyi gyász bújába merülve.

Kis hugommal itt futkostam, játszám,
Milyen szép volt, hogyan mosolygott rám!
S mit körülte szemem csak meglátott,
Szedtem neki gyümölcsöt, virágot,
S bosszus apám, ha megdorgált érte,
Velem együtt zokogott szegényke.

Mint madárnak fészkem volt ez a fa,
Ó mi sokszor pihentem alatta,
S olvasgattam egy nagy képes könyvben,
Ez a szellő, mely arcomra lebben;
Ez a rezgő fény most is a régi...
Gyermeki kedv édes szép emléki!

Hova pusztult a nagy kályha innen?
Mennyi boldog karácsonyt töltöttem,
Míg künn zúgott, csattogott hó és szél,
Karszékében vidám melegénél,
S együtt látva az egész családot,
Szivemben is örömtűz szikrázott.

Ez a küszöb! itten ölelt által
Édes anyám reszkető karával,
Mikor lelkem nyughatatlan vágya
Űzve űzött ki a nagy világba,
Itt sóhajtá: látlak-e még vagy sem!
S hogy ne lásson, úgy akarta Isten.

Jóemberek, bár e ház tiétek,
Hogy nyugodjam benne, engedjétek!
Multam kincsét, boldog gyermekségem
Nem vevétek meg az árverésen:
E szobában, e kertben enyém még,
Amit birtam, minden drága emlék.

GYULAI PÁL.

Rákosi szántó.

Miről apám nagy búsan szólt,
Hogy itt hajdan szebb élet volt,
Érzi szivem s fölsóhajtok,
Amint Rákos terén szántok.

Hol Mátyás az igazságos?
Te láttad őt, boldog Rákos!
Tán itt nyargalt hajdanában,
Hol én szántok mostanában.

Mondják, itten vitéz urak
Összegyültek tanakodtak;
S ha csatára trombitáltak,
Mint a sasok, víni szálltak.

Eltüntek ők; Rákos, te állsz,
Meződön hány embert táplálsz,
Hej! de magyart alig látok,
S nehéz szívvel tovább szántok.

Pest-Budárul sok nép kijár,
S alig érti nyelvünket már;
Hej! ma-holnap a magyar szó
Ritka, mint a fehér holló.

Hűs szél támad onnan felül,
Zúgó szárnyán sötét köd ül;
Tán a por is e szép mezőn
Nemes szivek hamvából jön.

Barna leány a faluból!
Hej! ne igyál a Rákosból,
Magyar csonton foly a vize,
Könnyektül sós annak ize.

Rákos! Rákos! hová lettél?
Szép hiredbül de kiestél!
Fáj szivem, fáj, ha ezt látom,
Hazám földét sírva szántom.

Kisfaludy Károly.

Mátyás választatása.

Vén Rákos mezején az ország nagyjai
Összegyülekeztek királyt választani;
Hej, de akkoriban sok volt a pártviszály,
S el nem gondolhatták, ki legyen a király.

Ujlakiak, Garák azt szerették volna,
Hogy a választó nép részükre hajolna;
Más párt azt gondolta, hogy Szilágyi Mihály
Maga óhajtana lenni magyar király.

Hej, pedig Szilágyi mást óhajtott épen;
Más gondolat forgott megőszült fejében.
Nem sokat adott ő soha olyan pártra,
Mely haszonlesésből vágyott királyságra.

A nép gondolatát ismervén Szilágyi,
Tudta, hogy királlyá kit fog az kiáltni,
Ő is azt akarta, érté ő a dolgot;
Tudta, hogy az ország ki alatt lesz boldog.

«Ki legyen a király?» hangzék el a téren,
«Ki ül meg erősen a királyi széken?
Kázmér legyen király, avagy talán Fridrik?
Ez s amaz egyformán magyar trónra illik!»

«Ki legyen a király?» száz torok kiáltja;
S elő-előállott egyik-másik pártja,
De amint az egyik, épen úgy a másik
A királyi trónra hasztalanul vágyik,

A Duna jegén áll negyvenezer ember;
Vén Szilágyi ellen szólni senki sem mer;
És hogyha szólna is, a sereg kiáltja:
«Éljen Mátyás király, magyarok királya!»

«Éljen Mátyás király!» s a budai hegyek
Visszhangoztaták a «Mátyás király» nevet.
Gyermek, ifjú s öreg mind egy szívvel kiált,
Éltetvén az ifjú, dicső Mátyás királyt.

Követet küldenek Prága városába,
Hol az ifjú Mátyás börtönbe volt zárva;
Csehek királyától kiváltatik egyben,
S jött haza a király fényes kiséretben.

Elfoglalá a trónt, kormányzá a népet,
S nem sok idő mulva neve híressé lett;
Tettei beszélték az ő bölcsességét,
Igazságérzetét s nemes dicsőségét.

Mai nap is szól még róla a hír szája,
Nem temeté őt el örökre halála:
Minden idő folytán rá emlékszik népe;
S míg él a magyar nép, él az ő emléke!

PÁSZTOR FERENC.

Mátyás király Gömörben.

Mátyás király nem értett hon ülni kényesen,
Értett a harci ménen megülni győztesen,

S ha harci nem valának, bársony nyugágy helyett,
Mátyás király kezébe bírói pálcát vett.

Bejárta szép országát s mint béke angyala,
Törvényt, igazságot tett, a merre járt vala,
Bejárta a Dunának s Tiszának mesgyeit,
Kihallgatá urával a pór sérelmeit.

Törvény után követvén az ős magyar szokást,
Tartott az útazásra Gömörben áldomást.
Az áldomásnak árja enyelgő és komoly,
Mikép Maros aranyja, Tokaj nedűje foly.

Van, aki a királyért üríti a kehelyt,
A hon virágozása dobogtat más kebelt.
Ez a német vesztére nagy rettentőt iszik,
Az a török halálán, ez a csehén hízik.

S végig lakoztanak már és végig ittanak, —
Egyért feledtek inni a vigadó urak,
S vigalmuk a hegyig hat, hol munkás hangyakép
A tő tövét kapálja pőrén a póri nép.

Mátyás király a tréfát fölötte kedvelé,
Mátyás király föláll s int a szőlőhegy felé:
«Ím dolgozott a munkás, míg vigadánk, urak!
Ne váltanók fel őket, hogy ők vigadjanak?»

«Föl a király nyomába!» Szól és előre mén,
Mikép a fölkelő nap a fényes ég ivén,

Utána mén az úrnép vontatva s kénytelen,
Mikép a lomha árnyék a test után megyen,

S bámészan a parasztok reá tekintenek,
Kiváncsian megállnak a vándor fellegek,
A nap kibú alólok, meglátni a csodát,
A hős király kezének ügyében a kapát.

Mátyás király megedzett s dologszokott vala,
Az úri nép puhán nőtt és otthon lomhula;
Mátyás király ügyes volt és könnyű termetű,
Az úri nép nehézkes, tömör tekintetű.

Mondjam tovább, ne mondjam a tréfa folyamát,
Mint üli a veriték az úrnép homlokát?
Mondjam tovább, ne mondjam: a gyors király mögül,
Mikép jobbra-balra az úri nép kidűl?

«Uram, király! — kiáltnak — pogány dolgot mívelsz,
Kegyelmetes tréfáddal még mind rakásra ölsz;
A kardot elviseljük, kapáljon, aki tud!»
És a panasz keserve Mátyás fülébe jut.

De mint a könnyű sólyom, fölöttük a király
A megkapált barázdán nem fáradottan áll;
Arcára méltóság ül, szigor van homlokán,
S a lelkendő urakhoz ily szó jön ajakán:

«Ám hagyjuk a szokatlan dolog kisérletét,
De megjegyeznetek kell nehéz verejtekét;

A föld, urak, kemény rög s ki azt megmíveli,
Véres verejtékének gyöngyével öntözi.

Azért, ha máskor isztok, nem kell felednetek
Az áldomásba szőni, hogy éljen népetek!»
Szólott, s az úri nép megjegyzé az oktatást.
Mátyás király Gömörben így tarta áldomást.

GARAY JÁNOS.

A drégeli varga.

Régen ostromolja
Ali Drégel várát,
Régen érzi a magyarnak
Öldöklő csapását.

Bosszankodik szörnyen,
Dúl-fúl haragjában,
Hogy e kis vár oly sokáig
Áll az ő utjában.

«Uram, Ali basa!
Törökök vezére,
Mit adnál, ha lesimulna
Homlokod redője?

Ha kezedbe adnám
A győzelem kulcsát:
Ha fölfedezném előtted
Drégel titkos útját.

Régóta ismerem
Már én e vidéket;
Apám hagyott rám ily titkot
S varga mesterséget.»

«Jutalomból tőlem
Annyi aranyat kapsz,
Amennyi bőrödben elfér
Ha a várba juttatsz.»

Áll az alku köztük,
Tetszik a vargának;
Ennyi aranya nem volt tán
A magyar királynak.

*

Beköszöntött a nap,
A győzelem napja,
Amikor a varga díját
Oly busásan kapja.

Megjelen a várban
És mindenki látja,
Az örömtől mint piroslik
Mind a két orcája.

«Uram, Ali basa!
Törökök vezére,
Amint látom elértél a
Győzelem végére.»

Tekintsed ez írást:
«Annyi aranyat kapsz,
Amennyi bőrödben elfér,
Ha a várba juttatsz».

Te elérted célod,
Hogy érjem el én is...
Megegyezni mindkettőnek
Igazság, — meg szép is.»

«Fogjátok meg tüstént,
Huzzátok le bőrét,
Töltsétek meg színarannyal
Az alkuvás szerént.»

És a varga bőrét
Lehúzták azonnal,
Megtömték a tetejéig
Gömbölyű arannyal.

Megjárta a varga
Amért hazát árult,
Tanuljatok, gonosz szivek
Gonosz példájárul.

ÜRMÉNYI L.

Az öreg és fiai.

Hogy bölcs tanulságot magunknak vehessünk:
Egy haldokló öreg ágyához siessünk,
Ki megfutván földi élete pályáját,
Hallotta már ütni a halál óráját.

Nyugodtan várja azt; csendes kimulása,
Mert feddhetetlen volt élete folyása,
Összegyüjti maga körül gyermekeit,
S kiönti előttük szive érzelmeit.
Bölcs tanácsokat ád, miket kövessenek,
Hogy mint ő, oly boldog véget érhessenek.

Hogy az egyetértés jóltévő hasznait,
S az egyenetlenség sokféle kárait
Értésükre adja: közikbe hozatott
Egy csomó nyílvesszőt, s nekik általadott,
Kérvén, hogy próbálnák rajta erejöket,
S törnék el az összekötött nyílvesszőket.
Miután mindegyik magát megvetette,
De erejét siker nélkül vesztegette:
Széjjel szedette az öreg a vesszőket,
S gyenge erejével eltördelte őket.

«Fiaim! — mond — ti is ily erősek lesztek,
Ha együtt tartotok; de ha összevesztek,
Ha kiüt köztetek az egyenetlenség;
Mindenfelől rátok rohan az ellenség;
Megoszlott erővel ellen nem állhattok,
A dúló viharral szembe nem szállhattok.»

A fiúk igérék, hogy szivükbe rejtik
Ezen bölcs tanácsot, sohasem felejtik.
Boldognak is érzé a rokonság magát,
Míg a viszálkodás nem hinté maszlagát;
Egyesült erővel, összetett vállakkal
Küzdöttek a veszélyt hozó viharokkal.

De, hogy az osztálynál összeperlekedtek,
S a törvénykezésbe belekeveredtek:
A viszálykodásnak bujtogató mérge
Lőn boldogságuknak megemésztő férge.
Elperelték tőlük minden jószágukat,
S végre koldusbotra juttatták magukat.

CZUCZOR GERGELY.

Hazatérés.

Az Isten áldja meg még azt a folyót is,
Amely idehozott, melyen hazajöttem;
Csakhogy egyszer én is
Sírok örömömben!
Kis ház előtt állok, apám háza előtt,
Be-betekintek a kapu hasadékán,
S elgondolom, minő nagy öröm lesz majd benn;
Nem is várakoznak idehaza én rám.

Csendesen benyitok a kicsiny udvarba;
Régi ismerős fák, ismerős itt minden,
Mintha azt susognák,
Hogy: hozott az Isten!
Fölugrik a kutya és elkezd ugatni,
De mikor elém ér, egyszerre elnémul,
Kétszer, háromszor is megtekint azután,
És farkát csóválva lábaim elé hull.

Én meg csöndesen az ajtó mellé állok;
Mit csinálnak ott benn kiváncsian nézem:
Édes anyám olvas
Épen a karszékben.

Imádságoskönyv az ő olvasókönyve
Melyből talán nekem kér örömet, üdvöt;
Meg is hallgatta a jó Isten imáját,
Mert a jövő percben már kebelén csüggök.

A zajra apám is kijön szobájából,
Már messziről kérdvén hangosan, hogy mi a'?
S akkor látja csak, hogy
Megérkezett fia.
Kiveri pipáját s aztán gondolkozik,
Hogy vajjon mit mondjon nekem újat, nagyot,
S utoljára is csak annyit tud mondani,
Hogy a bajszom megnőtt, egész ember vagyok.

És a szomszédok is mind-mind előjönnek,
Egyik a másiktól tudja, hogy megjöttem,
És egész koszorút
Fonnak körülöttem.
S nekem e koszorú jobb izűen esik,
Mint amit valaha elismerés adott;
Hisz én szeretetért daloltam örökké,
Hisz én a szeretet, szív költője vagyok!

Végre kis húgom jön, az én szép kis húgom;
Ki, szegényke, eddig nem férhetett hozzám,
Szemében mosolygást,
Ajkán csókot hozván.
S míg a többi széled, ő mellettem marad,
Az álom szárnyai míg csak be nem födnek,
Sőt még azután is hallom könyörögni:
Hogy maradjak itthon, ne menjek el többet!

TÓTH KÁLMÁN.

A puszta télen.

Hej, mostan puszta ám igazán a puszta!
Mert az az ősz olyan gondatlan rossz gazda:
Amit a kikelet
És a nyár gyüjtöget,
Ez nagy könnyelműen mind elfecséreli,
A sok kincsnek a tél csak hült helyét leli.

Nincs ottkünn a juhnyáj méla kolompjával,
Sem a pásztorlegény kesergő sípjával,
S a dalos madarak
Mind elnémultanak:
Nem szól a harsogó haris a fű közül;
Még csak egy kicsiny kis tücsök sem hegedül!

Mint befagyott tenger, olyan a sík határ,
Alant röpül a nap, mint a fáradt madár,
Vagy hogy rövidlátó
Már öreg korától,
S le kell hajolnia, hogy valamit lásson...
Igy sem igen sokat lát a pusztaságon.

Üres most a halászkunyhó és a csőszház;
Csöndesek a tanyák, a jószág benn szénáz;
Mikor vályu elé
Hajtják este felé,
Egy-egy bozontos, bús tinó el-elbődül,
Jobb szeretne inni künn a tó vizébül.

Leveles dohányát a béres leveszi
A gerendáról, és a küszöbre teszi,
Megvágja nagyjából,
S a csizmaszárából
Pipát húz ki, rátölt és lomhán szipákol,
S oda-odanéz: nem üres-e a jászol?

De még a csárdák is ugyancsak hallgatnak;
Csaplár és csaplárné nagyokat alhatnak;
Mert a pince kulcsát
Akár elhajítsák...
Senki sem fordítja feléjük a rudat;
Hóval söpörték be a szelek az utat.

Most uralkodnak a szelek, a viharok;
Egyik fönn a légben magasan kavarog,
Másik alant nyargal
Szikrázó haraggal...
Szikrázik alatta a hó, mint a tűzkő,
A harmadik velük birkózni szemközt jő.

Alkonyat felé, ha fáradtan elülnek,
A rónára halvány ködök települnek,
S csak félig mutatják
A betyár alakját,
Kit éji szállásra prüsszögve visz a ló...
Háta mögött farkas, feje fölött holló!

Mint kiűzött király országa széléről,
Visszapillant a nap a föld peremről...

Visszanéz még egyszer
Mérges tekintettel...
S mire elér szeme a tulsó határra,
Leesik fejéről véres koronája.

PETŐFI SÁNDOR.

Tisza.

Nyári napnak alkonyulatánál
Megállék a kanyargó Tiszánál,
Ott, hol a kis Túr siet beléje,
Mint a gyermek anyja kebelére.

A folyó oly simán, oly szeliden
Ballagott le parttalan medrében;
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotoljék habjai fodrába.

Sima tükrén a piros sugárok,
Mint megannyi tündértáncot jártak;
Szinte hallott lépteik csengése,
Mint parányi sarkantyúk pengése.

Ahol álltam, sárga fövényszőnyeg
Volt terítve, s tartott a mezőnek,
Melyen a levágott sarjúrendek,
Mint a könyvben a sorok, hevertek.

Túl a réten néma méltóságban
Magas erdő: benne már homály van;
De az alkony üszköt vet fejére,
S olyan, mintha égne s folyna vére.

Másfelől, a Tisza tulsó partján,
Mogyoró- s rekettyebokrok tarkán;
Köztük egy csak a nyilás, azon át
Látni távol kis falucska tornyát.

Boldog órák szép emlékeképen
Rózsafelhők úsztak át az égen.
Legmesszebbről rám merengve néztek
Ködön át a mármarosi bércek.

Semmi zaj. Az ünnepélyes csendbe
Egy madár csak néha füttyentett be.
Nagy távolban a malom zúgása
Csak olyan volt, mint szunyog dongása.

Túlnan, vélem átellenben épen
Pór menyecske jött, korsó kezében;
Korsóját míg tele merítette,
Rám nézett át; aztán ment sietve.

Ottan némán, mozdulatlan álltam,
Mintha gyökeret vert volna lábam;
Lelkem édes, mély mámorba szédült
A természet örök szépségétül.

Ó természet, ó dicső természet!
Mely nyelv merne versenyezni véled!
Mily nagy vagy te! Mentül inkább hallgatsz:
Annál többet, annál szebbet mondasz.

Késő éjjel értem a tanyára,
Friss gyümölcsből készült vacsorára.
Társaimmal hosszan beszélgettünk;
Lobogott a rőzseláng mellettünk.

Többek között szóltam én hozzájok:
«Szegény Tisza, miért is bántjátok?
Annyi rosszat kiabáltok róla,
S ő föld legjámborabb folyója.»

Pár nap mulva félszendergésemből
Félrevert harang zúgása vert föl.
«Jön az árvíz! Jön az árvíz!» — hangzék,
S tengert láttam, ahogy kitekinték.

Mint az őrült, ki letépte láncát,
Vágtatott a Tisza a rónán át,
Zúgva, bőgve törte át a gátot,
El akarta nyelni a világot!

PETŐFI SÁNDOR.

Milyen hát a magyar ember?

Milyen hát a magyar ember?
Mint a szép alföldi róna,
Csendes, komoly és hallgatag,
Mig más annyit beszél róla.

Milyen hát a magyar ember?
Mint a Kárpát sziklaszála,
Akkor látod: mily fönséges,
Hogyha felhők törnek rája.

Milyen hát a magyar ember?
Mint a bérci óriás cser,
Vágd, mesd, gyújts tüzet alája,
Még akkor is nagy lángot ver.

Milyen hát a magyar ember?
Mint a hős Kinizsi szobra,
Visszalöki a golyódat,
És nem felel a szitokra.

Milyen hát a magyar ember?
Olyan, mint Etele kardja;
A dicsőség félvilága
Azé, ki kezében tartja.

Milyen hát a magyar ember?
Oroszlán s sas egy személyben,
Hős oroszlán, ha ingerlik,
Sebes sas, ha vívni mégyen.

Milyen hát a magyar ember?
Kitárt ajtó az igaznak;
De becsüld meg magad, másképp
Majd kapufélfát mutatnak.

Milyen hát a magyar ember?
Szent szekrény istenkezekben,
Két arany angyal fölötte:
A becsület és a jellem.

Milyen hát a magyar ember?
Nőben, dalban tűzimádó,
Ámde végelolvadásra
Még e tűzben sem hajlandó.

Milyen hát a magyar ember?
Szives, mint egy pátriarka;
Kérni nem kér, inkább meghal,
De számodra nyitva marka.

Milyen hát a magyar ember?
Búja mélyebb, mint a tenger;
Ámde még ekkor sem csügged,
Még ekkor is kedvgyöngyöt ver.

Milyen hát a magyar ember?
Kedvében fölszáll az égig;
Innét van, hogy sírva vigad,
Arcán a könnyfelhő fénylik.

Milyen hát a magyar ember?
Leghűbb bajtárs mindhalálig;
Csak ha szive végsőt dobban,
Akkor válik, hogyha válik.

Milyen hát a magyar ember?
Jó s őszinte, mint a gyermek,
Kit sok századon keresztül
Csak ön nemes szive vert meg.

Milyen hát a magyar ember!
Mint a nyíl, mely el van lőve,
Azt sem tudja, merre téved,
Van is, nincs is jövendője.

Milyen hát a magyar ember?
Minek mondjam, minek kérdjem?
Hej! jól tudta azt a világ,
Jól tudta azt egykor-régen.

S ha a magyarok Istene
Még egyszer felénk fordulna,
Esküszöm a nagy ősökre,
Megtanulná ő azt újra.

MINDSZENTY GEDEON.

A magyar nemes.

Őseimnek véres kardja
Fogason függ, rozsda marja;
Rozsda marja, nem ragyog...
Én magyar nemes vagyok!

Munkátlanság csak az élet,
Van életem, mert henyélek;
A paraszté a dolog...
Én magyar nemes vagyok!

Jól készítsd, paraszt, az utat,
Mert hisz a te lovad vontat.
Csak nem járhatok gyalog...
Én magyar nemes vagyok!

Tán a tudománynak éljek?
A tudósok mind szegények.
Nem írok, nem olvasok...
Én magyar nemes vagyok!

Van, igaz, egy tudományom,
Ebben párom ritkán látom:
Enni, inni jól tudok...
Én magyar nemes vagyok!

Milyen jó, hogy nem adózok;
Gazdaságom van, de nem sok;
S van adósságom, de sok...
Én magyar nemes vagyok!

Mit törődöm a hazával?
A hazának száz bajával?
Majd elmulnak a bajok...
Én magyar nemes vagyok!

Ősi joggal, ősi házban
Éltemet ha elpipáztam,
Mennybe visznek angyalok...
Én magyar nemes vagyok!

PETŐFI SÁNDOR.

Szüretünk.

Gondolatim mostan
Mulatozva járnak,
Csekély gazdasága
Körül éds'apámnak...

Csak odatér lelkem
Mikoron elfárad...
Mikor másutt rajta
A búbaj megárad,
Ott nyugtot találhat.

Látom szerettimet
Együtt ülnek épen
Szőlőhegyünkön a
Körtefa tövében,
Középen egy nagy tál,
Tálban ízes étek,
És körülte vidám
Megelégült képek,
Nevető cselédek.

Szüreti szint ölte
Két kis hugom ajka;
Meglátszik a szőlő
Édessége rajta,
Pörölnek egymás közt
Pajzán kedvteléssel...
Egyik megharagszik
S azt mondja bús képpel,
Hogy nem kell az étel.

Édes apám pedig
A kulacsot kapja
S kitekeri nyakát
Hogy lelkét kiadja.

Felköszönti szépen,
Ez a köszöntője:
«Adjon Isten bővebb
Szüretet jövőre!»
S úgy iszik belőlé.

És ekkor a pásztor
Aki odasurran,
Elsüti puskáját...
Puska nagyot durran...
A fehér nép sikolt;
Apám iszik elébb,
Azután azt mondja:
«Lépjen kend közelébb!»
S a pásztor odalép.

Fölhajt egy pohár bort,
Azután tovább megy,
Mert most így adózik
Neki az egész hegy...
Már is félrebillent
Fejében a kalap:
De nem gondol vele;
Mindig iszik, ha kap,
S olyan lesz, mint a csap.

Oszlik a társaság,
Az ebédnek vége...
Újra daltól hangzik
A hegyek vidéke;

Újra neki esnek
A termő tőkének
És míg fosztogatják,
Tréfálnak, mesélnek
A vidám cselédek.

Csak édes anyámnak
Felhős itt a képe,
Mivel én jutottam
Talán az eszébe...
Ha szép gerezdet lát,
Azt is nekem szánja;
Áldja meg az Isten,
Mikor nem is várja,
Mikor nem is látja.

LÉVAY JÓZSEF.

Irószobám.

Ez a szoba, hol én most,
Tillaárom haj!
Pusztítom a papirost,
Tillaárom haj!
Se nem csapszék, se nem bolt,
Csizmadiaműhely volt.
Tillaárom haj!

A fő céhmester szabott,
Tillaárom haj!
Benne csizmát, papucsot,
Tillaárom haj!

Ha megvarrta, eladta,
Jól eresztett a kapta.
Tillaárom haj!

Nem volt ártalmas annak,
Tillaárom haj!
Sem a ragya, sem nap,
Tillaárom haj!
Sem az árvíz, sem a hó,
Sem a revolució.
Tillaárom haj!

Bezzeg, de nem megy nékem,
Tillaárom haj!
Ez az én mesterségem;
Tillaárom haj!
Ha dolgoztam, kirakom:
Azt se kérdik, hogy adom.
Tillaárom haj!

Háborúban azt mondták,
Tillaárom haj!
Most keveset adunk rád;
Tillaárom haj!
Békeidőn azt vetik,
Másra kell a pénz nekik.
Tillaárom haj!

Ne volnék csak ilyen vén;
Tillaárom haj!

Irótollam letenném,
Tillaárom haj!
S beszegődném maholnap
Csizmadiainasnak.
Tillaárom haj!

ARANY JÁNOS.

A falusi gyermek a nagyvárosban.

No, amit ma láték, az aztán a valami:
Ej, dehogy tudom mind sorban elmondani.
Kastélyok között jár föl s alá az ember,
Kiknek tetejére pillantani sem mer.
Nád-, sövénykerítést, no biz', ottan járhatsz,
Lelkedet kifúvod, egyet sem találhatsz.
Kétfelől az utca, földig érő ablak,
Van mit látni bennük annak, aki nem vak:
Kard, buzogány, fokos, cifra nyeregszerszám,
Láttukra, biz' Isten, elállott szemem, szám.
Úgy tetszett, a házak ki vannak fordítva,
Sok szép drágasággal mintegy elborítva,
S akármerre mentünk, főleg azt csodáltam,
Magamat apámmal mindenütt ott láttam.
Szerteszét az utcán hintó jár ezernyi.
Ragyogó szép, fényes majdnem valamennyi;
Benn közruhás ember guggol rejtekében;
Aranyos urak künn, hátul s tetejében. —
Kérdezhetnék tőlem, de biz' azt hiába,
Hol járnak be ezek a nagy palotába?
Magam sem bírom azt fölfogni eszemmel,
Mert, bár sorba vettem mindent vizsga szemmel.

A nagy palotákon kaput nem találtam,
Egy-egy szűk ajtó volt mindaz, amit láttam.
Hogy hajtanak ott be nagy szénásszekérrel,
Hol a mi Virágunk két szarva sem fér el?...
Meg aztán, ami kell, hol a fészer, pajta?...
Törtem én eleget a fejemet rajta.
Sok járás-kelés közt majd észre se vettem,
Hogy jó reggel óta még ma nem is ettem. —
Pedig, ahol jártunk, nagy halommal álltak
Jobbnál jobb ételek, de ha nem kináltak!...
Volt ott üveg alatt sajt, sütemény, sonka,
Hogy együnk belőlük, azt senki sem mondta,
Föltátottam én is utoljára számat,
Adjon már valamit! — kértem jó apámat,
S jöttünk szekerünkhöz, a város szélére,
— Biztuk volt szomszédok felügyeletére, —
Meg is kaptuk rajta szénánkat, subánkat,
Hanem, hogy nem leltük uti tarisznyánkat:
Sok ember fordul meg, azt mondják, odaki',
Éhes lehetett tán s elvitte valaki.
Akárhogy mint tette, gyalázatos tette,
Rossz, hitvány ember volt, aki cselekedte.
Én is alig vártam, hogy haza jöhessünk,
Oda az asztalhoz letelepedhessünk,
Hol étel-itallal szivesen fogadnak,
Míg a nagy városban ingyen mit sem adnak.

FEKETE MIHÁLY.

Leányok számára.

Újév napján.

Hatalmas vagy te, Istenünk!
Az ég s föld sarkait,
Mikép szélűzte porszemet,
Tartják fönn ujjaid.

Megdördül villámok között
Haragra gyúlt szavad,
S befutva a menny íveit,
Megreng kelet, nyugat.

Intesz, fölkél az oceán
Orkánok szárnyain,
S a végnap rémülése száll
Zúgó hullámain.

S midőn elégled a vihart,
Az ég s föld kínait,
Kitárod, mint szelid atya,
Áldásra karjaid.

Szirtágyaikba' nyugszanak
A tenger habjai,
Inogni szünnek a magas
Hegyeknek ormai.

És meghozod lángfényivel
Az éltető napot,
A csöndes éjt s az égre szórsz
Ezernyi csillagot.

Hatalmas vagy te, Jehova!
S kegyed határtalan,
Kezedben ember s nemzetek
Élet s halála van.

Adj a magyarnak, Istenünk!
Erődús életet,
Hogy kezdjen sok borús után
Derültebb éveket.

CSÁSZÁR FERENC.

Kereszt a vadonban.

Sűrű lomb közt, csak teteje látszik,
Amelyen a zöld futóka játszik,
Áll a kereszt nehéz kőből vágva
S néz le a sok erdei virágra.

Ezek, mint kis gyermekek, sorjában
Térdepelnek ünnepi ruhában,
Levélkéiket imára zárják,
Harmatos szemmel az áldást várják.

S a nagyobbik a növények közül
Fonja a keresztet esdve körül,
Ragyogó, piros bársony virága
Odaborul a Krisztus lábára.

Egy madárka röppen a csalitból,
Dala olyan vidám örömmel szól;
Odaül a keresztnél a galyra,
Fényes szemével néz jobbra-balra.

De amint a keresztre leszállna,
Lassabban szól s bú vegyül dalába;
És amint a madárka ezt hallja,
Szintén ezt a szép hymnust dalolja.

Fut a patak, zúg a szirten habja,
A törött galyt magával ragadja,
De ott a kereszt alján, a réten,
Olyan csendesen foly, olyan szépen.

S amint a kereszt ránéz mentében,
Meglátszik ott képe friss tükrében,
Mintha keresztet vetne magára
A gyors vándor, a patak, futtába.

Lemegy a nap, minden lét jelképe,
És azt mondja: mindennek lesz vége;
De lemenő, elhaló sugára
A kereszten ragyog utoljára.

MAJTÉNYI FLÓRA.

Az anya fiaihoz.

Jertek az ölembe! Mindent megbocsájtok,
Csak ajkaitokról muljék el az átok!
Ah! vegyetek példát a haragos égtül,
Béke-szivárványa a haragon épül.
Honszeretet napja ragyogjon reátok!
— Értsétek meg egymást!...
Én kérlek, anyátok!

Tietek vagyok-e, mint ti az enyéim?
Méhemben hordtalak, tápláltak emlőim.
Ezer esztendőn át hű anyátok voltam.
Életet én adtam. S mért sújt ma az átok?
— Értsétek meg egymást!...
Én kérlek, anyátok!

Veletek vérzettem, veletek zokogtam, [tam;
S ha mást nem tehettem: tűrtem, imádkoz-
Mikor a halálnak réme szállt reátok,
Fölibétek álltam, védtelen anyátok.
Ah! védő karjaim össze ne zúzzátok!
— Értsétek meg egymást!...
Én kérlek, anyátok!

Ringattam bölcsőtök, dalolgattam néktek
A szent szabadságról, amiért úgy égtek,
Tanítottalak rá, meg is eskettelek,
Hogy ti anyátokhoz hűtlenek nem lesztek.
Véremnek vére volt az ünnepi zálog,
— Értsétek meg egymást!...
Én kérlek, anyátok!

Ellenségek között neveltelek naggyá,
Idegenek között őrzélek magyarrá.
Hitre eskettelek, jogra oktattalak
És mind a kettőért harcra szoktattalak,
Hitetek s jogotok a ti szabadságtok,
— Értsétek meg egymást!...
Én kérlek, anyátok!

Ott voltam Mohácsnál. Elvesztetek értem.
Véretekre áldást százszorosat kértem.
Elvérzett a magyar, de nem az országa,
Imádkozott érte anyja imádsága.
Ezerannyi bajban ott voltam... áldástok,
— Értsétek meg egymást!...
Én kérlek, anyátok!

Voltam Világosnál. Ott voltam Aradnál.
— Ne gondolj rá szivem!.. mert még megszakadnál!
Ah! a Golgotát is végig kelle járnom,
Míg a szabadságtok föltámadni látom.
S föltámadás után halál szálljon rátok?
— Értsétek meg egymást!...
Én kérlek, anyátok!

Tietek vagyok-e? Szültelek-e régen?
Enyéim vagytok-e?... epedezve kérdem.
Véretek vérem-e? Népetek-e népem?
Hiába született újra ezer évem?
Mit vétett ti nektek hű magyar Hazátok?
— Értsétek meg egymást!...
Én kérlek, anyátok!

Kalocsay Alán.

Imakönyvem.

Aranykötésű imakönyvet
Hagyott rám örökül anyám.
Kis Jézus ingben, gloriában
Van a könyv első oldalán.

Sok év előtt egyik sarokba
Beírta jó anyám nevét,
Lehajtom a betűkre fömet,
Hogy fölidézzem szellemét.

Nekem úgy tetszik, hogy csak egyszer
Fehérruhában láttam őt,
Tavasz volt ép, a kedves ákác
Virágozott a ház előtt.
A lemenő nap fénysugára
Reszketett ajkán, zárt szemén.
Apám ott állt a ravatalnál
És velem együtt sírt szegény.

Hogy elmosódtak a betűk! Mily
Sárgák s kopottak e lapok.
Rég volt, midőn ez imakönyvből
Még az anyám imádkozott.
Kék selyemszállal összekötve
Van itt hajambul egy kevés.
Aranyos fürteimhez akkor
Nem illett még a szenvedés.

Irott imádság töredéke
Mellett van az anyám haja,
Emitt egy szentnek vézna képe
S egy halvány, régi Mária.
Elnézem... Épen így viselt meg
A sors azóta engemet
Sokszor szeretnék sírni, hogyha
Nem szégyelném a könnyeket.

Az Úr imádságát ütöm fel
(Kisérőm a nehéz uton)
S vigasztalást vegyit a kínhoz
A te imád, ó Jézusom!
Imádság kell a szenvedőnek,
Akit a sors árván hagyott.
Uristen, én nem zúgolódom,
Legyen a te akaratod.

Föl nem panaszlom a világnak,
Csak szellemednek, jó anyám,
Milyen kopár volt ifjúságom
S hogy mennyi bánat szállt reám,
Tűrtem, reméltem, megalázva
Idegenek közt éltem én,
De azt a régi imakönyvet
S emléked' szentül őrizém.

Reviczky Gyula.

Akkor leszek boldog . . .

Akkor leszek boldog,
Hogyha tisztán, híven
Egyedül csak téged
Fog szeretni szivem
És magát egészen
Teneked átadja,
Mindeneknek atyja!

A halandó ember
Nélküled nem élhet:

Forrás vagy, belőled
Árad ki az élet;
Elvész menthetlen, ki
E forrást elhagyja,
Mindeneknek atyja!

Mint e földi élet
Függ csak egy hajszálon:
Üdve is, melyet ad,
Füst, buborék, álom;
A valódi üdvet
Hív szerelmed adja,
Mindeneknek atyja!

A bút, elválhatlan
Társát az életnek,
Mily nyugodtan tűrik,
Kik téged szeretnek!
A nyomort jóvoltod
Élvvé változtatja,
Mindeneknek atyja!

Boldog, ó ezerszer
Boldog, kinek keble
Hozzád vonzó, forró
Vággyal van eltelve!
Él, élvez, keservét
Nálad kinyughatja,
Mindeneknek atyja!

Gyujtsd föl hát irántad,
Gyujtsd hő lángra szivem,
Hogy téged szeressen
Forrón, tisztán, híven;
Benned lelje nyugtát
Lelkem gondolatja,
Mindeneknek atyja!

Lázár Miklós.

Vigasztalás.

Fekete ruhádnál feketébb a gyászod
S boldogságot sejtet könnyű mosolygásod, —
Mi vigasztal téged?
— «Királyi bíborát gúnnyal szennyezék be,
S miként a boldogság, mosolygott szemébe
A forró szeretet, mely értem is égett...»

Hervadt reményidet, míg szived siratja,
Koszorúba fűzöd enyelegve, mintha
Virágok lennének?
— «Kinek egy szavára ezer virág támad,
Viselte kezében a dísztelen nádat
S a töviskoszorút vérrel szentelé meg...»

Sírdomb, ahol állasz, boldogságod sírja,
Az újdon fejfára szerelmed van írva
S nem nyom el a bánat?
— «Őt is eltemették; ó! de nemsokára
Diadaljellé vált a gyötrelmek fája,
Diadaljelévé a föltámadásnak...»

Kisfaludy Á. Béla.

Boldogságom.

Aranyfelhő a határon,
Te vagy-e a boldogságom?
Sírj egy könyet a szivemre,
Talán így megjő az enyhe.

Nem vagyok én boldogságod,
Csalfa szél űz engem, látod;
Mit használ, hogy ki ma híved,
Holnap árván hagyja szived!

Kis madár a lombos ágon,
Te vagy-e a boldogságom?
Zengj egy szép dalt bús szivemnek,
Tán a búja így fölenged.

Nem vagyok én boldogságod,
Mert dalom csak percnyi, látod;
Aztán elcsendesül, elhal
S megtölt újabb fájdalommal.

Kis kereszt a síri ágyon,
Te vagy-e a boldogságom?
Ölelj át a két kezeddel,
Fájó szív ez, ha fájó kell!

Végre, végre megtalálod...
Én vagyok a boldogságod;
Jer lábamhoz és pihenj meg,
Ah, itt nyilnak meg a mennyek!

MINDSZENTY GEDEON.

A lengyel anya.

Négy szép gyermeke volt
A lengyel anyának;
Mind olyan kiváló
Leventék valának.

Madarak közt sólymok,
Erdőn fenyőágak,
Büszkeséggel nézett
Édes anyjuk rájok.

Elereszté egy nap
Mégis mind a négyet,
Búcsúzó szemébe
Egy csepp köny se tévedt.

A középső fiát
Hamar visszakapta;
Jaj, tán nem is ő az;
Annyi a seb rajta.

Golyóval lőtt galamb
Nem roncsoltabb nála,
Be is teszik aztán
Fehér puha ágyba.

Ma még puha ágyba,
Holnap temetőbe;
S édes anyja nem sír,
Büszkén megy előtte...

A dobogó dobog,
A szövétnek lobog:
Ez immár a másik,
Haja vérben ázik.

Ennek nem kell már ágy,
Ez már meg van halva;
Kikiséri némán
Ezt is édes anyja.

Csak szemében egy köny,
Elnyomva, remegve,
Hisz a legkisebb volt —
Legjobban szerette.

Harmadikat is csak
Meghozzák egy éjjel;
O csak arcáról a
Leplet ne vennék fel!...

Ne látnák a szörnyűt,
Ami történt véle;
Ó ezt nem a golyó, —
Hóhér keze érte.

Hanem kikiséri
Ezt is édes anyja —
Büszke, dacos, fásult,
Semmi meg nem hatja.

Most a negyedik jön, —
Nem éjjel, az nem fél,
Vállán aranyrojtok,
Csillag van a mellén...

«Hol vetted ezt?... nem ott,
Ott csak halált adnak,
Árulója hazád,
Testvérid s magadnak.

Fiaimhoz!... megöl
Ez a csillag mellén...»
Ki is viszik aztán
Többi fia mellé.

TÓTH KÁLMÁN.

A legszebb ének.

Dicső Hunyad király fia
Fényes teremben ül,
Vitéz országnagyok veszik
Dús asztalát körül.
És a királyi vár tere
Örömzajos néppel tele.

«Ki fogja fölvidítni e
Győzelmi ünnepet?
Vagy nincs-e lantos itt közel,
Ki zengjen éneket?»
Alig hogy így szól a király,
Előtte im két dalnok áll.

«Gyönggyel rakott aranyszalag
Lesz a lant díszjegye,
Melynek szebben s szivem szerint
Fog zengni éneke.»
Lantjára hajtja ősz fejét,
Az első kezdi énekét:

«Légy üdvöz, ó dicső király,
Fejedelmek tüköre!
Határtalan legyen neved,
S kegyelmeid köre.
Éjszak, kelet, dél és nyugot
Imádjon mint világnagyot.»

Tovább is zengne még az agg,
De künn a nép kiált,
S belül éljenzaj környezi
Hunyad dicső fiát.
Ám a király körültekint
S a serdülő dalnoknak int:

«Üdvözlek, áldva titeket,
Derék országnagyok,
Kiknek magas nagy érdemök
Honn és csatán ragyog,
Honn és midőn csatára száll,
Tiveletek nagy a király!»

«Derék fiú, tied a díj,
Ragyogjon lantodon,

Mert részre nem hajlott a dal
Őszinte ajkidon.»
Igy a király s fog serleget
Köszöntni a gyült népeket:

«Üdvözlöm én a nemzetet
S szivembe fogadom,
Javára lenni nem szünend
Tanácsom és karom.
Szegény s nyomott ügy őrfala
Lesz a királynak udvara.»

Hat mélyen a nagy áldomás,
Elfogva sziveket.
Örömkönyük melengetik
A serleg öblöket.
S habár nem üt zajt a terem,
De forr belül szent érzelem.

S agg Szécsi szól a bíboros:
«Áldás, uram, reád,
A nemzet íme néked is
E nap jutalmat ád!
Te mondál legszebb éneket,
S díjul nyerél hű sziveket.»

CZUCZOR GERGELY.

A liliom.

Szól a *szűz* a liliomnak:
«Én ma vigalomba lépek,
Büszke liljom! nem jöhetnél
Koszorúmba ékességnek?»

Mond a liljom: «hivd a szegfűt,
Ő mosolyg, hol tánc s öröm van,
Míg én menten elheryadnék
Lengő, lobogó hajadban.»

A *menyasszony* szólt továbbá
A liljomhoz: «esküvőm lesz,
Szép liliom! be gyönyörűn
Illenél te fürteimhez!»

Mond a liljom: «én nem illem
A menyasszony homlokára;
Mert oly halvánnyá születtem...
— Ott a rózsa jobban állna.»

Szólt aztán a *bús szülő* is:
«Liliom halvány virága!
Meghalt édes magzatom, jer,
Ó jer és borulj reája!»

Mond a liljom: «bús anyácska!
Nem nekem való e hely se',
Jobb, hogy a kedves halottat
Halhatlanka ékesítse.»

Végre szól a *jó leányka*:
«Ma megyek szent áldozatra
Szende liljom! mint szeretném,
Ha te diszítnél föl arra.»

Mond a liliom vidáman:
«Ah! téged édes követnem,
Ilyen sziven nyugszom én jól,
Fehér virág — *tiszta* keblen!»

MINDSZENTY GEDEON.

Távolból.

Kis lak áll a nagy Duna mentében;
Ó mi drága e lakocska nékem!
Könyben úszik két szemem pillája,
Valahányszor emlékszem reája.

Bár maradtam volna benne végig!
De az embert vágyai vezérlik;
Vágyaimnak sólyomszárnya támadt
S oda hagytam ős lakom s anyámat.

Kinok égtek a szülőkebelben,
Hogy búcsúmnak csókját ráleheltem;
S kínja lángi el nem aluvának
Jég gyöngyétől szeme harmatának.

Mint ölelt át reszkető karával!
Mint marasztott esdeklő szavával!
Ó, ha akkor látok a világba:
Nem marasztott volna tán hijába.

Szép reményink hajnalcsillagánál
A jövendő tündérkert gyanánt áll;
S csak midőn a tömkelegbe lépünk,
Venni észre gyászos tévedésünk.

Engem is hogy csillogó reményem
Biztatott csak, minek elbeszélnem?
S hogy mióta járom a világot,
Bolygó lábam száz tövisre hágott.

... Szép hazámba ismerősök mennek;
Jó anyámnak tőlök mit izenjek?
Szóljatok be, földiek, ha lészen
Utazástok háza közelében.

Mondjátok, hogy könyeit ne öntse,
Mert fiának kedvez a szerencse...
Ah, ha tudná mily nyomorban élek,
Megrepedne a szive szegénynek!

PETŐFI SÁNDOR.

Őszi tájnak...

Őszi tájnak hervadása!
Őszi napfény ragyogása!
Hervadásból, fényből támad
Lelkemen e kedves bánat.

Omlik a lomb, hallgat a dal!
Visszatérek gondolattal
A tavaszra... ah, de annál
Betegebbnek tetszik a táj.

Ez a rét volt olyan ékes?
Ez a határ olyan népes?

Ez a halom, völgy és tájék...
Mintha a sírkertben járnék!

Lemegy a nap nemsokára...
Haldoklásnak szent országa!
Olyan édes, forró vágygyal
Ölel téged lelkem által!

Az elmúlás bája rajtad,
Lelkemen vesz mély hatalmat;
S bár meghalni kéne véled:
Mégis, mégis szeretnélek!

Vézna a táj, arca sápadt,
Rá derengő napfény árad;
Ah, mi vonzó, szép halál van
E mosolygó hervadásban!

Édes terhed, édes álom!
Szinte érzem szempillámom;
Hogy lehajtsam, szinte vonja
Fejem a fák hulló lombja.

A fák lombja csendesen hull!...
Nem küzdéstül, fájdalomtul;
Itt a végharc ösmeretlen:
Lehet-e meghalni szebben?

TOMPA M.

Halottak napján.

Ember, ember! nézd, mivé lett,
Annyi büszke, fényes élet;
Édes ajkak ifjú kedve...
Eltemetve, elfeledve!

A dicsőség napvilága
Halavány kis mécsvilág ma;
Hogy világol! — csak egy éjig, —
Aztán újra elsötétlik.

Nagyság, amely a világot
Keveselte, többre vágyott,
Mi maradt belőle? Rom csak.
Kicsi lett a sírhalomnak!

Hol anyák szerelme, csókja,
Szüzi arcon az a rózsa,
Ami kedves csak a szívnek,
Jaj! hogy eltünt, — ime nincs meg.

Egy maradt a drága kincsből,
Ember, ember, ó! tekints föl!
A reménység itt a szívben,
Mert örökre él az Isten!

Csicsáky Imre.

Az elveszett pápaszem.

Keresik az okulárét,
A szegény jó nagyanyáét.
Imádkozni akar,
De nem tud anélkül,
Gyönge már a szeme,
Napról-napra vénül.

Érte mindent tűvé tesznek,
Nyoma sincs a pápaszemnek.
Pad alatt, gerendán,
Az asztalfiókban
Keresik hiába —
Ugyan, ugyan hol van?

Mennek, mennek ki a kertbe,
Hátha tán ott felejtette?
Szegény nagyanya ott
Sokszor elolvasgat,
Kis unokáinak
Virágokat szaggat.

Virágos kert közepében
A kis Etel mulat szépen,
Olvas egy nagy könyvből,
Orrán okuláré,
Pedig még nem tudja,
Hogy mi az az á-bé.

Tarka madár száll le hozzá,
Liliom is mosolyog rá,
Szöszke feje fölött
Arany píllе lebben,
Egy angyalt se lehet
Festeni már szebben.

Háta mögé kis Etelnek
Lábujjhegyen odamennek,
Összecsókolgatják
A szemit, a száját —
Azt a pápaszemet
Mégis megtalálták.

Pósa L.

TARTALOM.

I. RÉSZ.

Vallásos és hazafias költemények.

Miatyánk. *Reviczky Gyula* 3
Fohász. *Pósa Lajos* 4
Reggeli ének. *Szepesi Imre* 5
Isten irgalmát, kegyelmét... *Gr. Zichy Géza* ... 7
Az őrangyalhoz. *Sujánszky Antal* 8
Magasztaló ének. *Talabér János* 9
Isten imádása. *Szelestey László* 10
Könyörgés Máriához. *Sujánszky Antal*... ... 11
Magyarország királynéjához. *Pados János* 12
Boldogasszony Anyánk! *Tárkányi Béla* 14
Mária nevenapjára. *Gyürky Ödön* 17
Fohász. *Kuthen* 18
Szent István napján. *Reviczky Gyula* 19
Az apostol. *Garay János* 20
A szent királyok szobrai. *Dalmady Győző* 23
Magyar szent Erzsébet. *Tárkányi Béla* 25
Diadalének. *Gyürki Ödön* 26
A harang. *Mentovich Ferenc* 28
Hymnus. *Kölcsey Ferenc* 30
Hazám. *Lévay Mihály* 32
Magyarok Istene. *Pájer Antal* ... 34
Szentelt hantok. *Komócsy József* 35
Hunyadi László hamvai. *Tárkányi Béla* ... 36
Hazámhoz. *Szász Károly* 39
Ki volt nagyobb? *B. Büttner Lina* ... 40
Isten hozzád. *Bajza József* ... 42
A magyar nemzet. *Petőfi Sándor* 43
A haza. *Pósa Lajos* 45

II. RÉSZ.

Vegyes költemények.

Fiúk számára.

Szülőföldemen. *Petőfi Sándor* 48
Fiamnak. *Arany János* 49
Fóti dal. *Vörösmarty Mihály* 51
A szülői ház. *Gyulai Pál*... ... 53
Rákosi szántó. *Kisfaludy Károly* 54
Mátyás választása. *Pásztor Ferenc*... ... 56
Mátyás király Gömörben. *Garay János* ... 57
A drégeli varga. *Ürményi L.* ... 60
Az öreg és fiai. *Czuczor G.* ... 62
Hazatérés. *Tóth Kálmán* 64
A puszta télen. *Petőfi Sándor* 66
Tisza. *Petőfi Sándor* 68
Milyen hát a magyar ember? *Mindszenty G.* 70
A magyar nemes. *Petőfi Sándor* 73
Szüretünk. *Lévay József*... 74
Irószobám. *Arany János* 77
A falusi gyermek a nagyvárosban. *Fekete M.* 79

Leányok számára.

Újév napján. *Császár Ferenc* 81
Kereszt a vadonban. *Majthényi Flóra* 82
Az anya fiaihoz. *Kalocsay Alán* 83
Imakönyvem. *Reviczky Gyula* ... 85
Akkor leszek boldog. *Lázár Miklós* 87
Vigasztalás. *Kisfaludy Á. Béla* ... 89
Boldogságom. *Mindszenty Gedeon* ... 90
A lengyel anya. *Tóth Kálmán* ... 91
A legszebb ének. *Czuczor Gergely* ... 93
A liliom. *Mindszenty G.*... 95
Távolból. *Petőfi Sándor* 97
Őszi tájnak... *Tompa Mihály* 98
Halottak napján. *Csicsáky Imre* 100
Az elveszett pápaszem. *Pósa Lajos* 101